

Regeling van de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid

MEMORIE VAN TOELICHTING

Nr. 3

ALGEMEEN

1. Dit wetsontwerp beoogt een nieuwe rechtspersoonsvorm in het Nederlandse recht in te voeren, waaraan de naam besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid (B.V.) wordt gegeven. Tegelijkertijd brengt het wetsontwerp voor alle naamloze vennootschappen (met slechts één – beperkte – uitzondering betreffende dochtervennootschappen in een concern) de verplichting tot publikatie van de balans en de winst- en verliesrekening. Beide onderwerpen staan nauw met elkaar in verband. Vennootschappen met een besloten karakter die zich zoveel mogelijk van publikatie van hun jaarstukken willen onthouden, vinden in de besloten vennootschap een rechtsvorm die in niet onbelangrijke mate aan hun wensen tegemoet komt. Niettemin bevat het ontwerp ook voor de grotere besloten vennootschappen een – beperkte – publikatieplicht. Dit, gevoegd bij het feit dat in alle gevallen waarin publikatie moet plaatsvinden de normen van het ontwerp van Wet op de Jaarrekeningen toepasselijk zullen zijn, maakt dat het ontwerp verder gaat dan de bestaande regelingen in de meeste ons omringende landen.

Directe aanleiding tot dit wetsontwerp is de op 9 maart 1968 vastgestelde Eerste richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen, strekkende tot het coördineren van het vennootschapsrecht (Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen nr. L 65/8 e.v.). Deze richtlijn heeft betrekking op de naamloze vennootschappen, op de commanditaire vennootschappen op aandelen en op de in alle lid-staten van de E.E.G. behalve Nederland bestaande vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid (S.A.R.L., G.m.b.H. etc.). Artikel 2 lid 1 onder f) van de richtlijn schrijft voor dat de balans en de winst- en verliesrekening van de vennootschappen moeten worden openbaar gemaakt. Een uitzondering wordt echter – in afwachting van een nadere regeling bij een richtlijn betreffende de balans en de winst- en verliesrekening – gemaakt voor de vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid naar Duits, Belgisch, Frans, Italiaans en Luxemburgs recht en voor de „besloten naamloze vennootschap” naar Nederlands recht. In artikel 2 lid 2 van de eerste richtlijn worden vervolgens enige criteria aangegeven waaraan een Nederlandse naamloze vennootschap moet voldoen om als besloten naamloze vennootschap (afgekort B.N.V.) te worden aangemerkt. Het oogmerk van deze regeling was, een rechtssituatie te scheppen waarin voor wat de publikatieplicht betreft de Nederlandse naamloze vennootschappen met een besloten karakter ondanks het ontbreken van een eigen rechtsvorm toch zoveel mogelijk op gelijke voet zouden worden behandeld met de vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid in de overige lid-staten. Ofschoon de Nederlandse „B.N.V.” niet een zelfstandige rechtsvorm zou zijn, maar een species van de naamloze vennootschap, zou hiervoor toch in het Nederlandse recht een aantal legislatieve voorzieningen moeten worden getroffen. In de memorie van toelichting op het wetsontwerp tot aanpassing van de Nederlandse wetgeving aan de eerste richtlijn is reeds medegedeeld dat hiervan is afgezien. De ondergetekende heeft daarentegen aan de Commissie Vennootschapsrecht onder voorzit-

terschap van Prof. Mr. W. C. L. van der Grinten de vraag voorgelegd of een afzonderlijke rechtsvorm voor de besloten vennootschap wenselijk is en, zo ja, hoe de regeling daarvan moet luiden. De Commissie Vennootschapsrecht heeft daarop een ontwerp met toelichting opgesteld voor een regeling van de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid. Het onderhavige wetsontwerp en de toelichting zijn voor het overgrote deel daaraan ontleend.

Indien dit ontwerp tot wet wordt, zullen de naamloze vennootschap en de besloten vennootschap – anders dan in de eerste richtlijn ten aanzien van de B.N.V. was voorzien – twee onderscheiden rechtsvormen zijn. Op deze wijze wordt bereikt, dat de eenheid van regeling van de naamloze vennootschap gehandhaafd blijft en dat voor de besloten vennootschapsvorm een eigen aan deze figuur aangepaste rechtsvorm wordt gegeven. Aldus verkrijgt de Nederlandse wetgever in beginsel de ruimte om de structuur van de besloten vennootschap naar eigen inzicht te bepalen.

Een voordeel van het stelsel van een afzonderlijke rechtsvorm voor de besloten vennootschap is ook, dat hiermede een verschil tussen de Nederlandse wetgeving en die van alle andere E.E.G.-staten wordt opgeheven.

In verband met de verdere rechtsontwikkeling in de E.E.G. is het van belang, dat Nederland zich aan de elders bestaande rechtssituatie conformeert. Te verwachten valt, dat verdere E.E.G.-richtlijnen voor het vennootschapsrecht tot stand zullen komen, waarbij de mogelijkheid bestaat dat uiteenlopende regels zullen worden gegeven voor het N.V.- en B.V.-type.

De aanpassing van de Nederlandse wetgeving aan deze verdere richtlijnen zal eenvoudiger zijn, indien ook Nederland deze typen als afzonderlijke rechtsvormen kent.

Voor deze nieuwe rechtsvorm is de naam besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid gekozen. Op deze wijze wordt een benaming verkregen, die aansluit bij de in de andere E.E.G.-staten gebruikelijke benaming, zoals *société à responsabilité limitée*, *Gesellschaft mit beschränkter Haftung*.

2. Bij de keuze van een eigen rechtsvorm van de besloten vennootschap is de volgende vraag, welke structuur en inhoud aan deze rechtsvorm moet worden gegeven. In het wetsvoorstel wordt deze vraag aldus beantwoord, dat structuur en inhoud in belangrijke mate dezelfde behoren te zijn als die welke thans gelden voor de naamloze vennootschap.

Hiervoor pleit een aantal overwegingen. Allereerst moet worden bedacht dat het geldende Nederlandse N.V.-recht niet is een recht dat primair gericht is op de naamloze vennootschap met ter beurze genoteerde aandelen. Het geldende Nederlandse N.V.-recht voldoet in het algemeen voor de naamloze vennootschap van het besloten type. Wetswijziging verdient veeleer overweging voor de open N.V. dan voor de besloten N.V. De vraag op welke punten wijziging van het recht van de naamloze vennootschap wenselijk is, is thans echter niet aan de orde. Op zich zelf kan zeker worden gesteld, dat het aanbevelenswaardig zou zijn de regeling van de besloten vennootschap gepaard te doen gaan met een hernieuwde overweging van het N.V.-recht.

Gezien de termijn die van de zijde van de E.E.G. is gesteld voor de aanpassing van de nationale vennootschapsrechten aan de eerste richtlijn, is de tijd te kort voor een fundamentele en gedegen overweging van vraagstukken omtrent de naamloze vennootschap. Aan deze vraagstukken wordt thans een studie gewijd door de Commissie Vennootschapsrecht. Het is zeker mogelijk, dat deze studie aanleiding zal geven tot wetsvoorstellen tot nog andere wijzigingen van het vennootschapsrecht.

In de tweede plaats is een belangrijke overweging, dat de rechtsvorm van de besloten vennootschap mede bedoeld is voor de bestaande naamloze vennootschappen. Deze zijn vertrouwd met de structuurvereisten welke naar geldend recht zijn gesteld. Er moeten zwaarwegende motieven zijn om de bestaande naamloze vennootschappen die aan de besloten vennootschapsvorm de voorkeur geven, tevens te noodzaken belangrijke wijzigingen in hun structuur en inrichting aan te brengen. Zulke zwaarwegende motieven zijn voor het merendeel van de structurelementen niet aanwezig.

Wenselijk is het voorts, dat de overgang van de ene rechtsvorm naar de andere eenvoudig is. De wet moet zo min mogelijk belemmeringen aan deze overgang stellen.

Naamloze vennootschap en besloten vennootschap zijn in de opzet van het ontwerp beide varianten van de vennootschap met uitgesloten persoonlijke aansprakelijkheid. Beide vennootschapsvormen hebben in zoverre een „naamloos” karakter, dat de personen van de aandeelhouders voor derden op de achtergrond treden. Naamloze vennootschap en besloten vennootschap vertonen een vrij grote mate van verwantschap. Het belangrijkste verschil is gelegen in de regeling omtrent de overdracht van aandelen. Het ontwerp stelt voorop, dat overdracht van aandelen in een besloten vennootschap slechts kan geschieden met goedkeuring van de algemene vergadering van aandeelhouders of van een ander orgaan der vennootschap. Bepaalde overdrachten worden vrij gelaten, behoudens andere statutaire regeling. Echter staat het belanghebbenden vrij de aandelen op andere wijze te blokkeren en wel in dier voege, dat de aandeelhouder die aandelen wil vervreemden, deze eerst moet aanbieden aan zijn mede-aandeelhouders, c.q. aan personen die door de vennootschap daartoe worden aangewezen. Het is duidelijk dat zowel door de wettelijke blokkade als door de statutaire blokkade het besloten karakter van de vennootschap wordt geaccentueerd.

Overgang van aandelen door erfopvolging is in beginsel mogelijk. De bepalingen omtrent blokkering bij overdracht zijn dan niet toepasselijk. Het staat echter vrij bij de statuten te bepalen dat de erfgenamen de aandelen moeten aanbieden aan hun mede-aandeelhouders, c.q. personen welke door de vennootschap worden aangewezen.

Het aandeel in een besloten vennootschap kan voorts niet in een verhandelbaar stuk worden belichaamd.

Een tweede belangrijk onderscheid tussen N.V. en B.V. is gelegen in de plicht tot publikatie van jaarstukken, die in de opzet van het wetsontwerp voor N.V. en B.V. verschillend is geregeld. Daarop zal hieronder in § 4 nader worden ingegaan.

Het ontwerp van de Commissie Vennootschapsrecht kende tenslotte nog een ander belangrijk verschil tussen de N.V. en de B.V.:

de B.V. zou – anders dan de N.V. – op verzoek van een minderheid van de aandeelhouders, vertegenwoordigende 1/3 van het geplaatst kapitaal, door de rechter kunnen worden ontbonden (vgl. artikel 24 van het ontwerp van de Commissie). De ondergetekende heeft gemeend deze regeling voorshands niet te moeten overnemen. Het is hem bekend dat de Commissie Vennootschapsrecht voornemens is het vraagstuk van conflicten tussen aandeelhouders in de B.V. opnieuw onder ogen te zien, en dat daarbij in het bijzonder zal worden nagegaan of er in plaats van de mogelijkheid tot ontbinding op verzoek van een minderheid andere – voor de B.V. minder ingrijpende – wettelijke voorzieningen kunnen worden getroffen. Wanneer de Commissie Vennootschapsrecht hierover haar rapport heeft

uitgebracht, zal de ondergetekende zo nodig bevorderen dat de wettelijke regeling van de B.V. op dit punt wordt aangevuld.

3. De wettelijke regeling van de besloten vennootschap in het ontwerp is op dezelfde wijze opgezet als de geldende regeling van de naamloze vennootschap. Dezelfde indeling is gevolgd. De bepalingen van het N.V.-recht die ook voor de besloten vennootschap geschikt zijn, zijn niet overgeschreven doch zijn in het algemeen door verwijzing in het besloten vennootschapsrecht geïncorporeerd. Op deze wijze wordt een wettelijke regeling verkregen, waaruit duidelijk blijkt, welke de verschillen zijn tussen de rechtsvorm van de N.V. en die van de B.V.

Het preventieve overheidstoezicht geldt voor de besloten vennootschap zoals dit geldt voor de naamloze vennootschap. De bedoeling is, dat dit toezicht op overeenkomstige wijze zal worden uitgeoefend. De wettelijke normen voor het toezicht zijn dezelfde. In de praktijk van het departementale toezicht zal, tenzij het onderscheid in wettelijke regeling hiertoe noopt, geen verschil worden gemaakt tussen de naamloze vennootschap en de besloten vennootschap.

De regeling omtrent de besloten vennootschap behoort in de wetgeving na die van de naamloze vennootschap te worden geplaatst. Dit houdt in, dat deze regeling in het geldende recht moet worden opgenomen in het Wetboek van Koophandel, na de regeling van de naamloze vennootschap als afdeling 4 van de derde titel. In het nieuwe B.W. zal de besloten vennootschap in het Boek Rechtspersonen worden behandeld.

In het ontwerp is in het algemeen de terminologie van het nieuwe B.W. gevolgd; zo wordt – anders dan bij de naamloze vennootschap – in de tekst van de wet behalve van de akte van oprichting ook van de statuten gesproken. Dit voorkomt dat terminologisch de wettelijke regeling zou moeten worden herzien bij de incorporatie in het nieuwe B.W.

Bij de redactie van dit wetsvoorstel is rekening gehouden met de aanhangige wetsontwerpen omtrent de jaarrekening, het enquêterecht en de aanpassing van de Nederlandse wetgeving aan de eerste richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen inzake het vennootschapsrecht. Uitgegaan is van de wetsbepalingen zoals deze in de betreffende ontwerpen zijn geformuleerd.

4. Bijzondere aandacht verdient voorts nog de regeling omtrent de publikatieplicht van de jaarstukken, welke in het ontwerp voorkomt. Zoals hiervoor reeds werd medegegeeld, is de Eerste Richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen, strekkende tot het coördineren van het vennootschapsrecht, een belangrijke factor geweest bij het tot stand komen van dit wetsontwerp. Zij toch schrijft voor dat de balans en de winst- en verliesrekening van de naamloze vennootschap (uitgezonderd de Nederlandse „B.N.V.”) moeten worden openbaar gemaakt. Aldus ook in dit wetsontwerp het voorgestelde eerste lid van artikel 42c (artikel II onder E) waarin het beginsel van de verplichte publikatie van jaarstukken voor de naamloze vennootschap is vastgelegd. Het tweede, derde, vierde en vijfde lid van dit artikel geven bijzondere regels voor publikatie in concernverband. De gegevens omtrent het vermogen van dochtermaatschappijen zijn op zichzelf dikwijls weinig interessant en worden daarom verwerkt in een geconsolideerde of samengevoegde balans die een beter inzicht in de grootte en samenstelling van het totale concernvermogen biedt. Juridisch zijn echter de dochtermaatschappijen zelfstandig; behoudens een eventuele uitdrukkelijke garantie is de moedermaatschappij niet voor hun schulden aansprakelijk. Moet men daarom uit bedrijfseconomische overwegingen aan een concernjaarrekening de voorkeur geven, voor de beoordeling van de vermogenspositie van de dochtermaatschappij heeft de schuldeiser daaraan geen houvast. Het wetsontwerp beoogt deze tegenstelling tussen het bedrijfseconomisch en het juridisch aspect te verzoenen door

de mogelijkheid te scheppen met de publikatie van de concernjaarrekening te volstaan, mits een regeling van medeaansprakelijkheid van de moedermaatschappij voor de schulden van de dochtermaatschappij wordt getroffen.

Voor wat de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid betreft, is de regeling omtrent de publikatie neergelegd in de artikelen 57u en 57v.

Artikel 57u sluit aan bij het thans geldende artikel 42c.

Artikel 57v is nieuw. Aan de gedachte welke aan deze bepaling ten grondslag ligt, heeft de ondergetekende echter reeds een passage gewijd in de toelichting op het ontwerp van Wet omtrent de jaarrekening (memorie van toelichting blz. 10-11).

Daarin is er in de eerste plaats op gewezen dat mede op dit onderwerp betrekking heeft de Eerste Richtlijn van de Raad der Europese Gemeenschappen, strekkende tot het coördineren van het vennootschapsrecht. In artikel 2, lid 1, van de richtlijn is daaromtrent bepaald: „De Lid-Staten nemen de nodige maatregelen opdat de verplichte openbaarmaking betreffende vennootschappen tenminste plaatsvindt voor de volgende akten en gegevens...

f) de balans en de winst- en verliesrekening van elk boekjaar... De verplichte toepassing van deze bepaling op de in artikel 1 (van de richtlijn) vermelde vennootschappen met beperkte aansprakelijkheid naar Duits, Belgisch, Frans, Italiaans en Luxemburgs recht, alsmede op de besloten naamloze vennootschap naar Nederlands recht wordt evenwel uitgesteld tot de tenuitvoerlegging van een richtlijn betreffende de coördinatie van de inhoud van balansen en winst- en verliesrekeningen en betreffende ontheffing van de verplichting tot volledige of gedeeltelijke openbaarmaking van deze stukken voor deze vennootschappen, voor zover het bedrag van hun balans beneden een in deze richtlijn vast te stellen hoogte blijft. De Raad zal deze richtlijn vaststellen binnen twee jaar volgende op het aannemen van de onderhavige richtlijn.”

Met de voorbereiding van de richtlijn waarvan in dit citaat sprake is, heeft de Europese Commissie inmiddels een aanvang gemaakt.

Nu een richtlijn in Europees verband omtrent de inhoud van de gepubliceerde jaarrekening in het verschiet ligt, zou het mogelijk zijn het vraagstuk van de publikatieplicht voor besloten vennootschappen op nationaal niveau voorschans te laten rusten. Niettemin is de ondergetekende van oordeel dat een eigen, zij het voorlopige, regeling wenselijk is. Gebleken is reeds dat het niet mogelijk was de nadere richtlijn, waarnaar de geciteerde bepaling verwijst, binnen de genoemde termijn van twee jaren tot stand te brengen; voorts mag men aannemen dat, wanneer de richtlijn eenmaal zal zijn aangenomen, er nog enige tijd zal verstrijken voordat zij in werking treedt. Intussen wordt echter in brede kring in ons land behoefte gevoeld aan een zekere openheid inzake de financiële positie van belangrijke bedrijven, ook voor zover deze geen beroep op de open kapitaalmarkt doen. Deze behoefte bestaat in de eerste plaats voor de werknemers, wier bestaan nauw verbonden is met deze bedrijven, alsmede voor de handelscrediteuren en degenen die overwegen opdrachten aan zulke ondernemingen te verstrekken of daarmee in een commerciële relatie te treden. Het is naar de mening van de ondergetekende een algemeen belang dat enig inzicht in de vermogenspositie van de grote en middelgrote ondernemingen wordt gegeven.

Voor een zodanig inzicht is het niet geboden dat in elk opzicht zulke ruime gegevens worden gepubliceerd als die welke aan aandeelhouders worden verstrekt. Voor dezen betekent de jaarrekening in de eerste plaats een stuk waarin het bestuur der vennootschap rekening en verantwoording aflegt omtrent de stand en het beheer van het toevertrouwde vermogen. Een wettelijke verantwoordingsplicht van deze aard heeft het bestuur tegenover anderen niet. Wel kan men erkennen dat de belangen van die anderen niet alle gelijk zijn. Met name de positie van de werknemers is van bijzondere

aard en rechtvaardigt een speciale regeling omtrent het inzicht dat hun vertegenwoordigers in de ondernemingsraad behoort te worden verschafte. Deze speciale regeling is te vinden in artikel 24, lid 3, van het ontwerp van Wet op de ondernemingsraden dat de werkgever die zijn jaarrekening niet behoeft te publiceren, verplicht aan de ondernemingsraad nader bij S.E.R.-verordening te bepalen financiële gegevens over te leggen. Het belang van anderen dan aandeelhouders of werknemers is daarentegen in het bijzonder gediend met openbaarmaking van gegevens die een zeker inzicht in het vermogen, de solvabiliteit en liquiditeit van de onderneming verschaffen.

Vandaar dat de ondergetekende in de memorie van toelichting op het wetsontwerp inzake de jaarrekening van ondernemingen als een voorlopige regeling – in afwachting van de definitieve coördinatie in E.E.G.-verband – een voorstel tot publikatieplicht van de voornaamste balansgegevens van grote besloten vennootschappen in het vooruitzicht heeft gesteld. Aangezien derden bij de publikatie van de resultaten – met name van de winst- en verliesrekening – in geringere mate een gerechtvaardigd belang hebben, is het nog te vroeg om te beoordelen of een verplichting daartoe wenselijk is.

Nu bij het onderhavige wetsontwerp een eigen regeling voor de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid wordt voorgesteld, wordt in artikel 57v aan deze toezegging gestalte gegeven.

De hoofdlijnen van deze regeling zijn de volgende:

In de eerste zin van het eerste lid van artikel 57v is het beginsel van de publikatie van de balans van de „grote” besloten vennootschappen neergelegd. In de memorie van toelichting op het wetsontwerp Jaarrekening is als criterium voor de publikatieplicht van de „besloten naamloze vennootschap” genoemd een balanstotaal van f 8 000 000. Uitgangspunt hierbij was dat mocht worden aangenomen dat met dit criterium alleen de grote besloten vennootschappen onder de publikatieplicht zouden vallen. Zolang toch in de andere landen van de Europese Economische Gemeenschap voor besloten vennootschappen geen publikatierecht bestaat, moet voorkomen worden dat de kleinere besloten vennootschappen, in het bijzonder die met een beperkt en eenzijdig produktieprogramma, in een aanmerkelijk nadeliger positie komen dan overeenkomstige bedrijven elders. In het onderhavige ontwerp is het criterium van een balanstotaal van f 8 000 000 voor de B.V. overgenomen, maar daaraan is toegevoegd overeenkomstig het advies van de Commissie Vennootschapsrecht: het in dienst hebben van ten minste 100 arbeiders. Het is duidelijk dat het aantal arbeiders een der belangrijkste factoren is die de maatschappelijke betekenis van een besloten vennootschap bepalen. Wanneer het er om te doen is te omlijnen wat thans als een grote besloten vennootschap moet worden beschouwd, dient daarom naar het oordeel van de ondergetekende ook het aantal werknemers in aanmerking te worden genomen. Op deze wijze wordt beter gekenmerkt, wat thans in afwachting van een regeling in Europees verband in het maatschappelijk verkeer als een grote besloten vennootschap moet gelden, dan wanneer men alleen op het balanstotaal zou acht slaan. Voor een nadere uiteenzetting omtrent de criteria van de publikatieplicht zij verwezen naar de toelichting op artikel 57v.

In de tweede zin van het eerste lid van artikel 57v is de publikatieplicht enigszins beperkt: van de bekendmaking van bijzonderheden die wel voor de aandeelhouders, doch niet voor derden van belang zijn, mag worden afgezien.

In het tweede lid van artikel 57v wordt verwezen naar de hierboven reeds genoemde leden 2-5 van artikel 42c (publikatie in concernverband).

5. Er moge op worden gewezen, dat in de toekomst de verschillen tussen N.V. en B.V. groter kunnen worden. Dit kan het gevolg zijn van autonome Nederlandse wetgeving en ook van wetgeving ingevolge E.E.G.-activiteiten. Verwacht moet worden, dat richtlijnen in E.E.G.-verband tot stand zullen komen, die hetzij de N.V., hetzij de B.V. betreffen.

In dit verband zij erop gewezen dat de eerste richtlijn zowel op de N.V. als op de B.V. zal moeten worden toegepast. Weliswaar worden in artikel 1 van deze richtlijn de coördinatiemaatregelen voor Nederland alleen op de N.V. en de commanditaire vennootschap op aandelen toepasselijk verklaard (voor de overige lid-staten worden daarnaast ook de S.A.R.L., de G.m.b.H. etc. genoemd), maar dit is geschied op een tijdstip waarop de andere lid-staten nog geen reden konden hebben om te verwachten dat Nederland tot de instelling van een afzonderlijke vennootschapsvorm, vergelijkbaar met de S.A.R.L., de G.m.b.H. etc., zou overgaan. Nu dit anders is geworden – en Nederland geen gebruik maakt van de in de richtlijn voorkomende bijzondere regeling met betrekking tot de (Nederlandse) „Besloten Naamloze Vennootschap” – brengt een juiste uitvoering van de richtlijn mede dat deze ook op de B.V. wordt toegepast.

6. In het huidige stadium van de rechtsontwikkeling kan aan het bedrijfsleven de keuze worden gelaten tussen de rechtsvorm van de naamloze vennootschap en die van de besloten vennootschap. Toelatingseisen wat betreft de N.V.-vorm – waarbij in het bijzonder kan worden gedacht aan een minimum kapitaal – worden in dit ontwerp niet gesteld.

Deze keuzevrijheid behoort ook aanwezig te zijn voor bestaande naamloze vennootschappen. Omzetting in de rechtsvorm van besloten vennootschap moet mogelijk zijn, indien een thans als naamloze vennootschap bestaande rechtspersoon aan deze vorm de voorkeur geeft.

7. Overgangsbepalingen zijn in dit verband niet nodig. Het systeem van het ontwerp is het volgende. Omzetting van N.V. in B.V. wordt mogelijk gemaakt door een statutenwijziging, waarbij de rechtspersoon zich conformeert aan de wettelijke regeling van de besloten vennootschap.

De algemene publikatieplicht voor jaarrekeningen van naamloze vennootschappen, welke in het ontwerp is opgenomen, treedt eerst in werking achttien maanden nadat de meeste overige bepalingen van de wet in werking zijn getreden. Op deze wijze wordt aan de bestaande naamloze vennootschappen voldoende gelegenheid gegeven om vóór het van kracht worden van de algemene publikatieplicht de rechtsvorm te veranderen.

De invoering van de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid als nieuwe rechtsvorm zal het noodzakelijk maken dat de overige wetgeving daaraan wordt aangepast. De ondergetekende is voornemens daartoe spoedig een afzonderlijk aanpassingsontwerp in te dienen.

Toelichting op de artikelen

Artikel 57. In deze bepaling wordt op overeenkomstige wijze als dit voor de N.V. is geschied, een omschrijving gegeven van de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid. Bij de redactie is aansluiting gezocht aan de bepaling van artikel 2.3.1.1 nieuw B.W.; de tekst van het tweede lid is ontleend aan het wetsontwerp tot aanpassing van de Nederlandse wetgeving aan de eerste richtlijn inzake het vennootschapsrecht.

Het besloten karakter van de vennootschap is tot uitdrukking gebracht in de aanduiding, dat aandeelbewijzen niet worden uitgegeven en dat de aandelen niet vrij overdraagbaar zijn. Een materieel criterium ter onderscheiding van naamloze vennootschap en besloten vennootschap is er overigens niet. Om die reden is in afwijking van artikel 2.3.1.1 het onbepaalde lidwoord „een” in plaats van „de” (rechtspersoonlijkheid bezittende vennootschap) gebezigd. Eenzelfde wijziging wordt voorgesteld voor artikel 36 W.v.K.

Artikel 57a. De bepaling komt overeen met de bepaling van artikel 2.3.1.3 nieuw B.W.

Artikel 57b. De bepaling komt in redactie overeen met de bepaling van artikel 2.3.1.4 nieuw B.W.

Artikel 57c. De in dit artikel genoemde bepalingen zijn de algemene bepalingen voor de naamloze vennootschap betreffende de onderwerpen die niet in deze afdeling een eigen regeling hebben gevonden. Deze bepalingen behoren eveneens voor de besloten vennootschap te gelden. De artikelen 36h, 36i, 36j en 36l komen voor in het ontwerp tot aanpassing aan de eerste richtlijn inzake het vennootschapsrecht.

Artikel 57d. Dit artikel komt overeen met artikel 36k W.v.K. van het wetsontwerp tot aanpassing van de Nederlandse wetgeving aan de eerste richtlijn, met dien verstande dat niet de artikelen 55b en 55c W.v.K. van overeenkomstige toepassing worden verklaard, maar de in het onderhavige ontwerp voorkomende artikelen 58e en 58f W.v.K.

Artikel 57e. De tekst van dit artikel is ontleend aan artikel 2.3.1.12 nieuw B.W.

Artikel 57f. Omzetting van een besloten vennootschap in een naamloze vennootschap en omzetting van een naamloze vennootschap in een besloten vennootschap moet op eenvoudige wijze mogelijk zijn. Een statutenwijziging, waarbij de statuten in overeenstemming worden gebracht met de wettelijke bepalingen omtrent de N.V. onderscheidenlijk met die omtrent de B.V., lijkt hiervoor voldoende. De identiteit van de rechtspersoon verandert door zulk een omzetting niet. Een vermogensovergang vindt niet plaats. De omzetting heeft slechts ten gevolge, dat de rechtspersoon voortaan door andere wettelijke regels wordt beheerst. De omzetting van een naamloze vennootschap in een besloten vennootschap wordt in de onderhavige bepaling geregeld. De omzetting van een besloten vennootschap in een naamloze vennootschap is in het N.V.-recht geplaatst (artikel II onder B – artikel 36m W.v.K. – van dit ontwerp).

De bepaling van het vierde lid is opgenomen in het bijzonder met het oog op de aandelen aan toonder, die de naamloze vennootschap kan hebben uitgegeven. Het toonderaandeel is in strijd met het karakter van de besloten vennootschap. Volgens het ontwerp kan de besloten vennootschap geen aandeelbewijzen uitgeven. Het vierde lid beoogt te bereiken, dat aandeelbewijzen die in omloop zijn, worden teruggegeven aan de vennootschap.

De voorzieningen ten aanzien van de omzetting van een N.V. in een B.V. en een B.V. in een N.V. lopen overigens parallel. Bij de redactie van de bepaling is aansluiting gezocht bij de voorziening in artikel 2.3.1.8 nieuw B.W. In deze bepaling gaat het over de omzetting van een vennootschap onder firma of een commanditaire vennootschap in een naamloze vennootschap. De omzetting van een naamloze vennootschap in een besloten vennootschap kan eenvoudiger worden geregeld, omdat de rechtsvormen van N.V. en B.V. grotere verwantschap hebben dan die van N.V. en B.V. enerzijds en die van vennootschap onder firma en commanditaire vennootschap anderzijds. Er zijn geen termen om bij deze omzetting te bepalen, dat het vermogen van de vennootschap en zijn bestanddelen in de akte worden aangegeven, omdat er geen vermogensovergang plaats vindt en de kapitaalstructuur ongewijzigd blijft. Wil een vennootschap bij gelegenheid van de omzetting tevens wijziging brengen in haar kapitaalstructuur, dan zal zij de daarvoor geldende wettelijke voorschriften – die voor de naamloze vennootschap dezelfde zijn – volledig in acht moeten nemen.

Artikelen 57g tot 57q. In deze paragraaf zijn de bepalingen omtrent de aandelen opgenomen. Het verschil tussen de N.V. en de B.V. ligt voor een belangrijk deel in een verschil in regeling omtrent deze materie. De rechtsfiguur van de besloten vennootschap ontleent haar zin aan het besloten karakter van de gemeenschap der vennoten. Dit besloten karakter dient tot uitdrukking te worden gebracht in de wettelijke regeling omtrent de aandelen. Aandelen aan toonder passen niet bij dit karakter. Voor de mogelijkheid van uitgifte van verhandelbare aandeelbewijzen op naam bestaat bij de besloten vennootschap geen aanleiding. Voor de besloten vennootschap is het aandeelhouderschap waarvan uit een register

blijkt, de aangewezen figuur. Uiteraard is het mogelijk de aandeelhouder een bewijsstuk van zijn aandeelhouderschap te verstrekken: in artikel 57k is hieromtrent een voorziening opgenomen. Dit bewijsstuk behoort echter niet een verhandelbaar papier te zijn. Het besloten karakter krijgt verder gestalte door een beperking van de vrije overdraagbaarheid van de aandelen. De aandeelhouder moet niet autonoom de bevoegdheid hebben door overdracht vreemden als aandeelhouder in de vennootschap te betrekken. Voorzieningen die deze bevoegdheid van de aandeelhouder uitsluiten of beperken vindt men thans veelvuldig in statuten van besloten naamloze vennootschappen. Blokkering van aandelen is in de praktijk van het vennootschapsrecht een zeer veel voorkomende figuur. Een zekere blokkering is in de onderhavige wetsbepalingen opgenomen (artikel 57l).

De eigen aard van de regeling omtrent aandelen in de besloten vennootschap doet het wenselijk zijn, in deze bepalingen niet te verwijzen naar bepalingen van het N.V.-recht, ook niet waar dit op zichzelf mogelijk zou zijn.

Artikel 57g. Evenals de naamloze vennootschap is de besloten vennootschap een vennootschap met een in aandelen verdeeld kapitaal. De bepaling van dit artikel is gelijklopend aan artikel 38, eerste lid W.v.K. Aan de mogelijkheid om onderaandelen uit te geven, bestaat bij de besloten vennootschap geen behoefte. Van de bij de naamloze vennootschap bestaande mogelijkheid van uitgifte van onderaandelen wordt uiterst zelden gebruik gemaakt.

Artikel 57h. Deze bepaling komt grotendeels overeen met artikel 38a, eerste en derde lid W.v.K. Voor de mogelijkheid van een emissie-korting – geregeld in het tweede lid van artikel 38a W.v.K. – bestaat bij de besloten vennootschap geen aanleiding.

De redactie van het tweede lid is ontleend aan artikel 2.3.2.2, derde lid nieuw B.W.

Artikel 57i. Deze bepaling komt overeen met artikel 38b W.v.K.

Artikel 57j. Deze bepaling komt overeen met artikel 38e W.v.K.

Artikel 57k. Bij het karakter van de besloten vennootschap past, dat de vennootschap weet wie haar aandeelhouders zijn. Het aanleggen van een register van aandeelhouders is hiervoor de aangewezen weg. De aandeelhouder moet een uittreksel uit het register kunnen verkrijgen voor zover het zijn aandelen betreft; dit uittreksel is voor hem een middel tot bewijs van zijn aandeelhouderschap.

Het register behoort ter inzage te zijn van alle aandeelhouders; zij moeten zich op de hoogte kunnen stellen wie hun mede-aandeelhouders zijn. Voor inzage door anderen bestaat onvoldoende aanleiding. Dit is echter anders, indien en voor zover er niet-volgestorte aandelen zijn. Alsdan behoort een ieder zich op de hoogte te kunnen stellen van de namen en het obligo van de aandeelhouders die nog tot storting gehouden zijn. Dit laatste is in overeenstemming met de regeling van het N.V.-recht (artikel 39 W.v.K.).

Artikel 57l. Zoals onder „Algemeen” onder 2 is uiteengezet, komt het besloten karakter van de vennootschap voornamelijk tot uiting in de beperkte overdraagbaarheid der aandelen. Het onderhavige artikel bevat een regeling dienaangaande. Het beginsel is neergelegd in het tweede lid: voor overdracht van aandelen is nodig de goedkeuring van de algemene vergadering van aandeelhouders of van enig ander, door de statuten aangewezen, orgaan der vennootschap.

Intussen gaat de beperking niet zover, dat het weigeren van de goedkeuring zou leiden tot volstreekte onoverdraagbaarheid. Een aandeelhouder die zijn aandeel wenst te vervreemden, mag niet worden gedwongen in de vennootschap te blijven. Het gedwongen aandeelhouderschap is een figuur die in de departementale praktijk omtrent de N.V. steeds is tegengegaan. De redelijke belangen van de aandeelhouders verzetten zich hiertegen (vgl. ook artikel 2.3.3.6a nieuw B.W.).

Op deze grond is de voorziening van het vijfde lid in het ontwerp opgenomen. Bij weigering van de goedkeuring moeten een of meer gegadigden worden aangewezen, die bereid zijn het aandeel of de aandelen te kopen. Als koopprijs zal gelden de koopprijs welke de verzoeker van zijn gegadigde heeft kunnen bedingen, c.q. de waarde van de, anders dan in geld luidende, tegenprestatie van die gegadigde. Bij dit laatste denke men onder meer aan het geval, dat de verzoeker zijn aandelen wil inbrengen in een door hem op te richten vennootschap. Zie nog het slot van het derde lid. De aldaar voorgeschreven akkoordverklaring door de wederpartij van de verzoeker beoogt zoveel mogelijk te voorkomen, dat de verzoeker een hogere prijs noemt dan hij heeft kunnen bedingen.

De door de vennootschap aangewezen gegadigden zijn aan hun toezegging gebonden, ongeacht de hoogte van de prijs welke zij moeten betalen. Op dit punt echter brengt de wet aanvullend recht. De statuten kunnen een afwijkende regeling inhouden en de mogelijkheid van een prijsvaststelling toestaan. Na de eventuele prijsvaststelling blijven de gegadigden gebonden, ook indien zij de vastgestelde prijs te hoog achten. Daartegenover staat het de verzoeker – de aandeelhouder om wiens aandelen het gaat – vrij de gegadigden al dan niet als kopers te accepteren, maar een weigering zijnerzijds opent voor hem niet de mogelijkheid het aandeel of de aandelen aan anderen over te dragen.

Ook de vennootschap zelf kan gegadigde zijn in de zin van het vijfde lid, mits de verzoeker daarmee instemt. Verkoop aan de vennootschap zou namelijk voor hem tot heffing van inkomstenbelasting kunnen leiden, die niet verschuldigd is indien verkoop aan een ander plaatsvindt. Stemt de verzoeker er niet mee in dat de vennootschap zijn aandelen overneemt, dan wordt de vennootschap in de gelegenheid gesteld alsnog een andere gegadigde op te geven. Wanneer de verzoeker aandelen wil wegschenken of deze anderszins om niet wil overdragen is van een door hem bedongen prijs (tegenprestatie) geen sprake. Ook wanneer de aandeelhouder zijn aandelen aan een bepaalde gegadigde opzettelijk tegen een prijs beneden de waarde wil overdragen, kan de bedongen prijs voor de toepassing van het vijfde lid niet als maatstaf gelden. Voor deze gevallen geeft het zesde lid een eigen regeling met betrekking tot de waardebepaling.

Het zevende lid, bepalende dat de statuten voor waardevaststelling zekere richtlijnen kunnen bevatten sluit zich aan bij een, althans voor sommige naamloze vennootschappen, in de praktijk gebleken behoefte. Voor excessen behoeft men, gezien het departementaal toezicht, niet te vrezen.

Op grond van de bestaande praktijk wordt de overdracht aan de echtgenoot, de bloed- en aanverwanten en adoptief verwanten in de rechte linie en die in de zijlinie in de tweede graad, de mede-aandeelhouders en de vennootschap blijkens het eerste lid van artikel 57l, vrijgelaten. Dit lid is gedeeltelijk van dwingend, gedeeltelijk van aanvullend recht. Dwingend in zoverre, dat men de kring der gebeneficiëerden niet verder mag uitbreiden dan met bloed- en aanverwanten en adoptief verwanten in de derde en vierde graad van de zijlinie, aanvullend in zoverre, dat men de kring nauwer kan maken, ja zelfs statutair kan bepalen, dat vrije overdracht aan niemand, wie ook, mogelijk zal zijn.

Overgang van aandelen welke niet door overdracht maar door erfopvolging plaatsvindt heeft in het ontwerp geen regeling gevonden. Het wordt aan partijen overgelaten dienaangaande de statuten aan te passen aan de bijzondere omstandigheden van het geval. De statuten zullen uiteraard niet de eigendomsovergang kunnen verbieden, maar wel zullen zij kunnen voorschrijven, dat de aandelen steeds of in bepaalde gevallen zullen moeten worden aangeboden. Die aanbiedingsplicht kan trouwens verder reiken en b.v. ook bij de statuten worden opgelegd aan aandeelhouders die aanvankelijk rechtmatig aandeelhouder waren, maar niet meer voldoen aan de vereisten, aan welke zij ingevolge de statuten moesten voldoen om aandeelhouder te worden. Legaat is naar tegenwoordig inzicht geen wijze van eigendomsverkrijging, maar titel van eigen-

domsoverdracht. (Klaassen-Eggens, 1956, blzz. 355 e.v., Meijers-Van der Ploeg, 1967, blzz. 374 e.v., Pitlo, 1957, blzz. 157 e.v., Van der Heyden-Van der Grinten, 1968, blz. 261. Aldus ook nieuw B.W. artikel 4.4.2.1 lid 1. Anders H.R. 4 maart 1881, W. 4622; dit arrest wordt echter in de meer recente lagere rechtspraak niet meer gevolgd, vgl. o.m. Rb. A'dam 25 januari 1949, N.J. 1949, No. 502, Rb. 's-Hertogenbosch 27 september 1957, N.J. 1960, No. 396). Artikel 57l zal dus voor het legaat onverkort gelden.

Het is een bekend feit, dat in de statuten van vele besloten naamloze vennootschappen blokkadebepalingen voorkomen, welke beogen de kring der aandeelhouders zo gesloten mogelijk te houden. De meest voorkomende regeling is deze, dat de aandeelhouder die aandelen wil vervreemden, de aandelen eerst moet aanbieden aan zijn mede-aandeelhouders. Veelal heeft deze regeling nog een verlengstuk in een statutair voorschrift, dat, zo de aandeelhouders van hun voorkeursrecht geen of niet ten volle gebruik maken, het bestuur of enig ander orgaan der vennootschap personen kan aanwijzen, die bereid zijn de (resterende) aandelen over te nemen. Op deze wijze wordt bereikt, dat de kring der aandeelhouders gesloten blijft, althans niet wordt uitgebreid tot personen die in de kring niet passen. Een dergelijke blokkaderegeling ware ook in de wettelijke regeling als een voldoende voorziening voor de beperking van de overdracht te beschouwen. Het elfde lid van artikel 57l geeft de bevoegdheid de wettelijke regeling te vervangen door zulk een regeling, welke immers met de strekking der wettelijke regeling in overeenstemming is, nl. de besloten vennootschap in werkelijkheid besloten te doen zijn. Volgens deze regeling zal de aanbieding moeten geschieden aan „de mede-aandeelhouders”; het kan aan de statuten overgelaten worden, te bepalen of het aanbieden aan alle mede-aandeelhouders gelijktijdig moet geschieden, dan wel of er een bepaalde volgorde mag of moet worden aangehouden.

Ten slotte worde er aan herinnerd, dat artikel 57l dwingend recht bevat voor zover uit de wet niet anders blijkt (artikel 57e). Uit de wet blijkt echter, dat statutaire voorzieningen omtrent blokkade niet ongeoorloofd zijn (artikel 57l, lid 10). Verscherping van de blokkade b.v. zal geoorloofd zijn evenals — het is hiervóór reeds vermeld — het scheppen van aanbiedingsplichten.

De bepaling van het twaalfde lid is ontleend aan artikel 2.3.3.6a, nieuw B.W. De statutaire voorschriften mogen niet leiden tot feitelijke onoverdraagbaarheid der aandelen. Hiermede hangt nauw samen de sinds lang in de praktijk van de ministeriële verklaring van geen bezwaar toegepaste eis, dat de aandeelhouder bij een gedwongen of semi-gedwongen overdracht een redelijk bedrag voor zijn aandelen ontvangt.

Artikel 57m. Levering van aandelen is enigszins afwijkend van de regeling omtrent de levering van aandelen op naam in de naamloze vennootschap geregeld. Voor de levering wordt in artikel 57m steeds een akte van levering verlangd. Aldus wordt een betere aansluiting verkregen bij de algemene regeling van artikel 668 B.W. Voor de voltooiing van de levering is vereist ofwel betekening van de levering aan de vennootschap, ofwel aantekening van de levering in het register. De bepaling van het tweede lid sluit aan bij de bepaling van artikel 39c W.v.K.

Artikel 57n. Deze bepaling komt overeen met de regeling omtrent dit onderwerp voor de naamloze vennootschap in artikelen 39b en 39c W.v.K.

Artikel 57o. Deze bepaling komt overeen met artikel 39d W.v.K.

Artikel 57p. Het besloten karakter van de vennootschap zal niet in feite moeten kunnen worden doorbroken door de uitgifte van certificaten aan toonder van de aandelen. Uitgifte van zulke certificaten zal derhalve onmogelijk moeten worden gemaakt. Dit kan niet afdoende worden bereikt door de vennootschap de bevoegdheid tot medewerking aan certificering te onzeggen. De uitgifte van certificaten aan toonder kan immers buiten de vennootschap om door een aandeelhouder geschieden. Opmerking verdient hierbij, dat een

aandeelhouder niet zonder goedkeuring overeenkomstig artikel 57l aandelen aan een administratiekantoor kan overdragen. Teneinde een sluitende regeling te bereiken is niet alleen bepaald, dat certificering met certificaten aan toonder verboden is, doch voorts dat ter zake van de aandelen waarop zulk een certificering betrekking heeft geen rechten kunnen worden uitgeoefend. Verwacht mag worden dat de preventieve werking van deze sanctie zodanig is, dat certificering met certificaten aan toonder nimmer zal voorkomen.

Artikel 57q. Volgens de regeling in de voorgaande artikelen zullen in bepaalde gevallen de aan de aandelen verbonden rechten niet kunnen worden uitgeoefend (vgl. de artikelen 57f, 57l, 57p). Deze aandelen behoren dan ook buiten aanmerking te blijven indien een quorum-eis is gesteld.

Artikel 57r. Wat het vermogen van de besloten vennootschap betreft zijn er in het algemeen geen termen om hieromtrent andere voorzieningen te treffen dan voor de naamloze vennootschap. De verhoudingen ten aanzien van dit onderwerp liggen bij de besloten vennootschap niet wezenlijk anders dan bij de naamloze vennootschap. Wel mag worden opgemerkt, dat omtrent bepaalde onderdelen van deze materie een onderzoek is gevraagd aan de Commissie Vennootschapsrecht. Het is zeker niet uitgesloten, dat deze commissie bij herzieningsvoorstellen tot de conclusie zal komen, dat op bepaalde punten wetswijziging wenselijk is, hetzij voor beide vennootschapsvormen, hetzij voor een daarvan. In dit stadium, nu op grond van de E.E.G.-richtlijn op korte termijn herziening van het vennootschapsrecht nodig is, komt het de ondergetekende echter wenselijk voor aan de regeling van de naamloze vennootschap te conformeren.

Bij deze materie moet voorts rekening worden gehouden met het aanhangige wetsvoorstel omtrent de jaarrekening. Het ligt in de lijn de bepalingen van dit wetsontwerp ook van toepassing te verklaren op de besloten vennootschap.

Niet alle bepalingen omtrent het vermogen van de naamloze vennootschap worden van overeenkomstige toepassing verklaard op de besloten vennootschap. Zo is niet vermeld artikel 40d W.v.K. omdat voor emissiekorting bij de besloten vennootschap geen reden is, artikel 41 W.v.K., omdat de figuur van de bouwrente haar rechtvaardiging vindt in het beroep op het publiek om deel te nemen in een nieuwe vennootschap, artikel 42a, W.v.K. omdat de verplichting tot het benoemen van een registeraccountant voor de naamloze vennootschap altijd zal komen te gelden, terwijl deze verplichting op de besloten vennootschap alleen komt te rusten wanneer het geplaatste kapitaal een bepaalde grens heeft overschreden (artikel 57s), artikel 42b W.v.K. omdat daarin verwezen wordt naar artikelen die voor de besloten vennootschap niet gelden en artikel 42c W.v.K. omdat de kwestie van de publikatie van de jaarrekening van de besloten vennootschap een eigen regeling vindt in dit ontwerp (zie de artikelen 57u en 57v).

De bepaling van artikel 40a W.v.K. is van overeenkomstige toepassing verklaard, hoewel in dit artikel ook wordt gesproken over verkrijging van aandelen op andere wijze dan waarop de deelneming voor het publiek is opengesteld. Uiteraard speelt de openstelling voor het publiek niet voor de besloten vennootschap. Uitdrukkelijke vermelding hiervan in de wetstekst lijkt overbodig.

Artikel 57s. Wat de accountantscontrole van de jaarrekening betreft, sluit het ontwerp aan bij de regeling voorgesteld in het ontwerp jaarrekening. De besloten vennootschap met een geplaatst kapitaal van ten minste vijfhonderd-duizend gulden moet de jaarrekening door een registeraccountant doen onderzoeken. Een zelfde verplichting geldt voor de besloten vennootschappen bedoeld in artikel 57u; een gelijke verplichting is reeds voorzien krachtens het ontwerp jaarrekening. In het onderhavige ontwerp komt daar nog bij dat controle door een registeraccountant ook verplicht zal zijn voor de besloten vennootschap, die ingevolge artikel 57v haar balans met toelichting moet openbaar maken.

Het ontwerp bevat dezelfde regeling voor de toelating tot de controle door accountants met een in het buitenland verkregen bewijs van bekwaamheid als het ontwerp jaarrekening voor de naamloze vennootschap voorstelt.

Artikel 57t. Dit artikel sluit aan bij artikel 42b W.v.K., zoals dit volgens het wetsontwerp omtrent de jaarrekening zal worden gewijzigd. In het voorlaatste lid van dit artikel wordt niet gesproken over het ter beschikking stellen van de balans en de winst- en verliesrekening met toelichting aan derden; zie hiervoor echter artikel 57u, tweede lid, (waar artikel 42b, derde lid, tweede zin van overeenkomstige toepassing wordt verklaard) en artikel 57v, derde lid.

Artikel 57u. Deze bepaling sluit aan bij het huidige artikel 42c, voor zover dit voor de besloten vennootschap van belang is (artikel 42c onder *b* en *d*). Voor de hier bedoelde categorie van besloten vennootschappen kan de regeling omtrent de publikatieplicht dezelfde zijn als voor de naamloze vennootschap.

Artikel 57v. In het eerste lid is het beginsel van balanspublicatie voor de besloten vennootschap van zekere omvang neergelegd. De toelichting vormt met de balans één geheel; vandaar dat openbaarmaking ook van dit stuk wordt voorgeschreven. Voorts wordt voorgesteld ook de accountantsverklaring te doen publiceren. De openbaarmaking geschiedt evenals die volgens artikel 42c Wetboek van Koophandel door nederlegging ten kantore van het Handelsregister ter inzage voor een ieder.

De kring van de vennootschappen waarop de publikatieplicht zal komen te rusten, wordt afgegrensd met behulp van een tweeledig criterium.

Het eerste criterium is dat van het balanstotaal, welk criterium ook in de eerste E.E.G.-richtlijn in het vooruitzicht wordt gesteld. In het ontwerp wordt dit criterium omschreven als de som van de activa volgens de balans met de toelichting daarop. De waarde volgens de balans op zich zelf geeft niet steeds voldoende houvast; zo staan soms belangrijke activa als gebouwen en terreinen voor b.v. f 1 op de balans; in een zodanig geval zal de toelichting inzicht in de werkelijke waarde moeten geven.

Het – aldus berekende – balanstotaal acht de ondergetekende een reëlere aanwijzing voor het financieel belang van een onderneming dan het geplaatste kapitaal dat, met name in het geval van zogenaamde onderkapitalisatie, een grootheid is die omtrent het totale, in de onderneming werkzame, vermogen geen voldoende indruk geeft.

Met erkenning overigens van het feit dat iedere grenslijn in deze een enigszins willekeurig karakter heeft, en dat geen exacte gegevens omtrent de balanstotalen bij besloten vennootschappen in het algemeen bekend zijn, is voor het onderhavige ontwerp de grenslijn getrokken bij een balanstotaal van f 8 miljoen.

Naast het balanstotaal bevat het ontwerp nog een – cumulatief – tweede criterium, dat van het aantal arbeiders. Voorgesteld wordt de verplichting tot balanspublicatie te verbinden aan het direct of indirect in dienst hebben van tenminste honderd arbeiders. Dit criterium is ontleend aan het advies van de Commissie Vennootschapsrecht; daarbij heeft de ondergetekende mede in de overweging betrokken de beschouwingen op blz. 4 en 5 van het voorlopig verslag inzake het ontwerp van Wet op de jaarrekening van ondernemingen. De Commissie Vennootschapsrecht heeft verschillende overwegingen aangevoerd waarmee de ondergetekende zich kan verenigen. Het criterium van honderd arbeiders sluit – aldus de Commissie – aan bij het advies van de Sociaal-Economische Raad voor de verplichting tot het instellen van een ondernemingsraad (advies inzake uitbreiding bevoegdheden ondernemingsraden d.d. 22 november 1968) dat inmiddels heeft geleid tot het ontwerp van Wet op de Ondernemingsraden. Voorts kan – zo stelt de Commissie – de wetgever van een vennootschap met een balanstotaal van tenminste f 8 000 000,- en met tenminste honderd arbeiders een ander gedragspatroon, in het bijzonder wat

de publicatie betreft, verlangen dan van vennootschappen met meer bescheiden ondernemingsactiviteiten. Bij het stellen van de twee criteria wordt bereikt dat vennootschappen van de laatstgenoemde categorie niet aan de publikatieplicht worden onderworpen. Het overgrote deel van de vennootschappen met een zeer eenzijdige produktie zal in het algemeen niet aan beide criteria voldoen; deze vennootschappen, met name de kleine onder hen, ondervinden van publicatie van de balans met toelichting het nadeel dat concurrerende ondernemingen daaruit conclusies omtrent de omvang van het vermogen, de solvabiliteit en de liquiditeit zouden kunnen trekken. Dit spreekt temeer omdat vergelijkbare ondernemingen in het buitenland in de regel evenmin gedetailleerde cijfers behoeven te publiceren. Ook zal het tweeledige criterium ertoe leiden dat de besloten beleggingsmaatschappij waarvan balanspublicatie geen zin heeft, omdat zij geen handelscrediteuren en geen personeel van enige omvang heeft niet onder de publikatieplicht valt.

In het laatste lid wordt het criterium van honderd arbeiders nader bepaald voor vennootschappen die een meerderheidsbelang hebben in andere vennootschappen. In concernverband is een meerderheidsdeelneming bedrijfseconomisch vaak niet meer dan een – juridisch zelfstandige – afdeling van het bedrijf. Zou hiermee geen rekening worden gehouden dan zou de publikatieplicht op betrekkelijk eenvoudige wijze kunnen worden ontgaan. De formulering van de bepaling is ontleend aan de artikelen 13 en 14 van het wetsontwerp inzake de jaarrekening van ondernemingen.

In het algemeen deel der toelichting is gewezen op het verschil tussen de jaarrekening als rekening en verantwoording aan de aandeelhouders en de te publiceren gegevens omtrent de financiële positie van een vennootschap, die voor anderen van betekenis zijn. Uit dit verschil vloeit voort dat het belang van deze laatste niet publicatie van de jaarrekening in volle omvang vereist. Gegevens die voor de vennootschap van interne betekenis zijn en die van enigszins vertrouwelijke aard zijn, behoeven niet voor publicatie in aanmerking te komen, indien zij het belang van anderen dan de aandeelhouders en geldgevers niet of niet onmiddellijk raken. Daarbij is het niet uitgesloten dat aan bijzondere groepen van belanghebbenden onder verplichting tot geheimhouding wel nadere gegevens kunnen of moeten worden verstrekt. De ondergetekende denkt hierbij in het bijzonder aan de Ondernemingsraad en herinnert aan het reeds genoemde ontwerp van Wet op de Ondernemingsraden. In het onderhavige wetsontwerp gaat het echter om de gegevens die ter kennisneming van een ieder bekend zullen moeten worden gemaakt. De afweging van het belang van de vennootschap bij vertrouwelijke behandeling van bepaalde gegevens tegen dat van derden bij openbaarmaking heeft, mede tegen de achtergrond van het voorlopig karakter van het wetsontwerp, tot de volgende resultaten geleid.

In de eerste plaats wordt, zoals reeds eerder is opgemerkt, niet de publicatie van de winst- en verliesrekening verlangd. In verband hiermede wordt erop gewezen, dat de gepubliceerde balans de vermogensgegevens na verwerking van het jaarresultaat mag bevatten; dit brengt mede dat bij vergelijking van balansen van achtereenvolgende jaren wel de omvang van de toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves blijkt doch niet het winstsaldo over die jaren zelf. Conclusies omtrent de winstmarge, een in de concurrentiestrijd niet onbelangrijk gegeven, zullen dan ook moeilijk kunnen worden getrokken, zelfs bij vergelijking van een aantal achtereenvolgende balansen. Voorts kan men opmerken dat zowel met betrekking tot de gegevens omtrent de omzet als tot die van het bedrijfsresultaat hier te lande een zekere terughoudendheid heerst die ten dele wordt verklaard uit de vrees met deze gegevens de concurrent en potentiële gegadigde te veel in handen te geven. Anderzijds hebben derden er in het algemeen niet een voldoende gerechtvaardigd rechtstreeks belang bij om van de resultatenrekening kennis te nemen.

Voorts is in de tweede zin van het eerste lid een aantal detailleringen vermeld die volgens het ontwerp van Wet op de jaarrekening van ondernemingen wel in de balans of de toelichting daarop behoren voor te komen, maar die in het gepubliceerde afschrift mogen ontbreken.

Als richtsnoer voor deze uitzonderingen is aanvaard dat zij gegevens moeten betreffen die alleen voor de besloten kring van aandeelhouders van belang zijn, doch niet voor derden. Als zodanig kunnen worden beschouwd de vermelding van de namen van degenen die prioriteitsrechten uitoefenen, de vermelding van de winstbewijzen en die van de voorwaarden waartegen converteerbare obligaties in aandelen kunnen worden omgezet.

Ook voor de besloten vennootschap die op grond van deze bepaling tot publikatie gehouden is, behoort de vrijstelling te gelden van artikel 42c, tweede lid. De – hierna te bespreken – bepalingen van artikel 42c, tweede tot vijfde lid, zijn derhalve in het tweede lid van het onderhavige artikel van overeenkomstige toepassing verklaard. Bij de redactie is rekening gehouden met de mogelijkheid, dat de besloten vennootschap te wier aanzien de aansprakelijkverklaring is ingetrokken, niettemin niet tot publikatie is gehouden, omdat haar balanstotaal op dat tijdstip minder dan f 8 000 000 bedraagt, of omdat zij minder dan honderd arbeiders in dienst heeft. Een uitdrukkelijke mededeling te dezen aanzien is dan noodzakelijk.

Artikelen 58–58b. Ook wat de regeling omtrent de algemene vergadering betreft kan voor de besloten vennootschap in hoofdzaak de regeling voor de naamloze vennootschap worden gevolgd. Ten aanzien van het functioneren van de algemene vergadering is er geen reden om onderscheid te maken tussen deze beide rechtsvormen.

Artikel 58. Voor de naamloze vennootschap ziet de wet als normale wijze van oproeping de aankondiging in een nieuwsblad (artikel 43f W.v.K.). Voor de besloten vennootschap is persoonlijke oproeping van de aandeelhouder het meest aangewezen.

In de oproepingsbrief behoort de agenda te worden opgenomen. Voor de besloten vennootschap is er geen aanleiding om voldoende te verklaren, dat de aandeelhouders ten kantore van de vennootschap kennis van de agenda kunnen nemen. De voorziening van het tweede lid sluit overigens aan bij de bepaling van artikel 43g W.v.K.

Artikel 58a. Deze bepaling sluit aan bij de regeling van artikel 44a W.v.K. voor de naamloze vennootschap. Er zijn echter enkele afwijkingen. Zo is niet overgenomen de voorziening omtrent onderaandelen, omdat aan de besloten vennootschap niet de mogelijkheid is gegeven onderaandelen uit te geven. De bepaling van het tweede lid van artikel 44a past niet voor de besloten vennootschap, omdat het aandeelhouderschap blijkt uit het register. Wel is echter een vergelijkbare voorziening opgenomen in dier voege dat statutair de eis kan worden gesteld dat de aandeelhouder die een vergadering wenst bij te wonen, zich tevoren moet melden. Voor een goed verloop van de vergadering – men denke aan het gereed maken van de presentielijst en aan de verificatie van het aandeelhouderschap – kan dit bij een besloten vennootschap met een groot aantal aandeelhouders wenselijk zijn.

De bepaling van het vierde lid van artikel 44a is niet overgenomen, omdat het zeker bij de besloten vennootschap niet onaanvaardbaar is, dat bestuurders en commissarissen optreden als gevolmachtigden bij een stemming. Overigens zij opgemerkt, dat dit lid van artikel 44a niet is overgenomen in het nieuwe B.W.

De redactie van het eerste lid is ontleend aan de overeenkomstige bepaling van artikel 2.3.4.11 nieuw B.W.

Artikel 58b. Onder de artikelen die van overeenkomstige toepassing worden verklaard bevindt zich artikel 46b. De ondergetekende is echter van oordeel dat dit artikel in zijn huidige vorm noch voor de naamloze vennootschap noch voor de besloten vennootschap geheel bevredigt. In artikel II onder F wordt daarom voorgesteld deze bepaling te wijzigen.

Artikel 58c. Voor de onderwerpen, waarop de onderhavige afdeling betrekking heeft, zijn er in het algemeen geen termen voor de besloten vennootschap een andere regeling te treffen dan voor de naamloze vennootschap. De regeling omtrent bestuur, commissariaat en enquêterecht in het N.V.-recht is passend voor de besloten vennootschap. Alleen het voorgestelde nieuwe artikel 51b (artikel II onder G, van dit ontwerp) kan niet van overeenkomstige toepassing worden verklaard. Dit artikel gaat uit van de verplichte controle van de jaarstukken door een registeraccountant. Een dergelijke verplichting bestaat bij de besloten vennootschap niet altijd. In het tweede, derde en vierde lid van artikel 58c wordt daarom voor de besloten vennootschap een afzonderlijke regeling gegeven van de benoeming van een deskundige door commissarissen.

Artikel 58d. De redactie is ontleend aan artikel 2.3.6.1 nieuw B.W.

Artikel 58e. Deze bepaling is te vergelijken met artikel 55b W.v.K. De ontbinding behoort echter steeds te worden gepubliceerd, ook indien deze anders dan door besluit van de algemene vergadering plaats vindt. De laatste zin van artikel 55b komt volgens het wetsontwerp tot aanpassing van de Nederlandse wetgeving aan de eerste richtlijn inzake het vennootschapsrecht te vervallen: deze zin is ook in het onderhavige ontwerp niet meer opgenomen.

Opgemerkt zij, dat niet een bepaling is opgenomen in de trant van artikel 55a W.v.K. Aan een regeling omtrent duurverlenging ingevolge deze bepaling bestaat geen behoefte meer na het tot stand komen van de Duurverlengingswet. Wel is het juist de Duurverlengingswet ook voor de besloten vennootschap te doen gelden.

Artikel 58f. Deze bepaling komt zakelijk overeen met artikel 55c W.v.K. De redactie is ontleend aan artikel 2.1.11, eerste lid, nieuw B.W.

Artikel II (wijziging van de bestaande wetgeving).

A. Voor de toelichting mag worden verwezen naar de toelichting op artikel 57.

B. Voor de toelichting mag worden verwezen naar de toelichting op artikel 57f.

Het ontwerp brengt mede, dat de naamloze vennootschap steeds, behoudens de uitzondering vermeld in artikel 42c, tweede, derde, vierde en vijfde lid, tot publikatie van de jaarrekening verplicht is. Hierbij sluit aan dat de controle bij elke naamloze vennootschap door een registeraccountant moet geschieden. Dit is in het eerste lid tot uitdrukking gebracht. Het huidige eerste lid van artikel 42a wordt overbodig, omdat er steeds controle door een registeraccountant zal zijn. Het vijfde lid, toegevoegd bij het ontwerp jaarrekening, kan daardoor vervallen.

D. In het ontwerp jaarrekening wordt een nieuwe redactie van het derde lid van artikel 42b voorgesteld. Daarin wordt verwezen naar het huidige artikel 42c. De voorgestelde wijziging brengt dit lid in overeenstemming met artikel 42c zoals dit volgens het onderhavige ontwerp komt te luiden.

E. De introductie van de eigen rechtsfiguur van de besloten vennootschap in het Nederlandse rechtsbestel brengt mede, dat er niet langer termen zijn, de publiciteitseis te beperken tot de huidige in artikel 42c W.v.K. genoemde naamloze vennootschappen. In overeenstemming met de Eerste Richtlijn van de Raad van de Europese Gemeenschappen, strekkende tot het coördineren van het vennootschapsrecht, wordt voorgesteld de publikatieplicht te doen gelden voor alle naamloze vennootschappen. Op de publikatieplicht wordt slechts een uitzondering gemaakt door de regeling van het tweede, derde, vierde en vijfde lid van artikel 42c.

De bepaling van artikel 42c W.v.K. geldt niet voor de besloten vennootschap. De besloten vennootschap zal niet uit hoofde van haar rechtsvorm alleen tot publikatie zijn gehouden. In dit wetsvoorstel wordt de publikatieplicht beperkt

tot de besloten vennootschappen die tot de in het huidige artikel 42c genoemde vennootschappen behoren (artikel 57u) en tot de „grote” besloten vennootschappen (artikel 57v).

Zoals bij artikel 42a is opgemerkt, wordt de controle door een registeraccountant bij de naamloze vennootschap verplicht. Een sluitende regeling wordt verkregen, wanneer de accountantsverklaring met de jaarrekening ten kantore van het handelsregister wordt nedergelegd. Immers, wanneer de jaarrekening openbaar is, behoort dit eveneens met de accountantsverklaring het geval te zijn. Het publiek dient dan van de accountantsverklaring te kunnen kennisnemen. De verplichting tot openbaarmaking van de accountantsverklaring bestaat niet, indien de jaarrekening volgens de regeling in het tweede, derde, vierde en vijfde lid niet openbaar gemaakt hoeft te worden.

In het tweede, derde, vierde en vijfde lid van artikel 42c is op de verplichting tot publikatie, zoals reeds in de toelichting op het ontwerp van Wet op de jaarrekening van ondernemingen is aangekondigd, een uitzondering voorzien met betrekking tot vennootschappen, die als dochtermaatschappijen van andere ondernemingen aan bepaalde voorwaarden voldoen.

Deze uitzondering wordt niet beperkt tot de besloten (dochter-)vennootschap, doch zal volgens artikel 42c ook voor de naamloze (dochter-)vennootschap gelden. Hiertegen zou men kunnen aanvoeren dat de meergenoemde Eerste Richtlijn verlangt dat alle naamloze vennootschappen hun jaarrekening openbaar maken. De ondergetekende is van oordeel dat de richtlijn niet als een beletsel voor de hier gegeven regeling behoeft te worden gezien. De gehele kwestie van de geconsolideerde en samengevoegde jaarrekeningen is in de richtlijn buiten beschouwing gelaten en moet nog aan de orde komen. Nu een uitdrukkelijke bepaling dienaangaande ontbreekt, acht de ondergetekende het niet met de richtlijn onverenigbaar wanneer de publikatieplicht voor concerns in de wetgeving der lid-staten aldus wordt geregeld dat aan die plicht is voldaan door publikatie van een geconsolideerde of samengevoegde jaarrekening. Dit geldt te meer wanneer – zoals in het ontwerp geschiedt – bij het achterwege laten van de publikatie van de eigen jaarrekening een bijzondere waarborg voor crediteuren wordt geschapen in de vorm van aansprakelijkheid van een andere rechtspersoon. Blijkens de considerans van de richtlijn is de voorziening gericht op de bescherming van de belangen van derden. Deze belangen worden niet minder beschermd bij de mede-aansprakelijkheid van een andere rechtspersoon.

De kwestie van de geconsolideerde en samengevoegde jaarrekeningen zal in het kader van de E.E.G. aan de orde komen bij de in het uitzicht gestelde nog vast te stellen richtlijn betreffende de coördinatie van de inhoud van balansen en winst- en verliesrekeningen. Het is van belang dat er daarbij naar wordt gestreefd in ieder geval op dit punt geen onderscheid te maken tussen de positie van de N.V. en de positie van de – op grond van haar grootte tot publikatie gehouden – B.V. die dochtervennootschap van een andere rechtspersoon is.

Tenslotte zij opgemerkt, dat de bijzondere voorziening geheel in de lijn ligt van het wetsontwerp omtrent de jaarrekening. De bepalingen omtrent de dochtervennootschappen in dit wetsontwerp hebben weinig zin, indien niettemin voor iedere naamloze vennootschap de verplichting tot publikatie van haar jaarrekening zou gelden.

Omtrent de inhoud van de regeling van de leden twee, drie, vier en vijf zij het volgende vermeld.

Krachtens artikel 13 van laatstgenoemd ontwerp moet een moedermaatschappij omtrent haar meerderheidsdeelnemingen in haar jaarrekening uitvoerige mededelingen doen. In de regel zal dit geschieden in de vorm van geconsolideerde of van samengevoegde jaarrekeningen. Op deze wijze verkrijgt men een beter inzicht in de financiële positie van het concern dan door kennisneming van de afzonderlijke jaarrekeningen. De financiële positie van een dochtermaatschappij op zichzelf ontbeert immers dikwijls zelfstandige betekenis:

een zinvol oordeel kan men zich slechts over het concern als geheel vormen. In beginsel bestaat er dan ook geen behoefte aan publikatie van de jaarrekening van besloten dochtermaatschappijen, waarvan de financiële gegevens reeds zijn verwerkt in een gepubliceerde geconsolideerde of samengevoegde jaarrekening.

Niettemin dient een voorbehoud te worden gemaakt, omdat een concern wel bedrijfseconomisch, maar niet juridisch een eenheid vormt. De cijfers van een geconsolideerde of samengevoegde jaarrekening geven inzicht in de financiële positie van het geheel, maar de publicerende moedermaatschappij is rechtens niet voor de schulden der individuele, tot het concern behorende vennootschappen aansprakelijk. Ook al is de financiële positie van het geheel gezond, het is niet uitgesloten dat een der dochtermaatschappijen niet aan haar verplichtingen kan voldoen. Als zodanig heeft een schuldeiser van die dochtermaatschappij dan geen verhaal op de moedermaatschappij, voor zover deze zich niet voor de schulden van de dochtermaatschappij aansprakelijk heeft gesteld. Pas indien dit verhaal bestaat, komt aan de financiële situatie van de dochtermaatschappij geen zelfstandige betekenis meer toe, en kan publikatie van haar jaarrekening uit dien hoofde achterwege blijven.

De vraag kan worden gesteld of aan de vrijstelling de beperking ware te verbinden, dat zij niet geldt indien de vennootschap ter beurse genoteerde aandelen heeft. Voor zulk een beperking ziet de ondergetekende geen aanleiding. Zij zou slechts gerechtvaardigd zijn, indien het belang van aandeelhouders dit eiste, omdat immers de belangen van andere belanghebbenden voldoende veilig zijn gesteld. Het belang van aandeelhouders eist echter niet, dat de jaarrekening ten kantore van het handelsregister wordt neergelegd. De aandeelhouder kan ingevolge artikel 42b Wetboek van Koophandel steeds een afschrift van de jaarrekening verkrijgen. Dit brengt mede dat voor aandeelhouders de mogelijkheid om van de jaarrekening kennis te nemen op voldoende wijze wordt verzekerd.

De in het voorafgaande weergegeven gedachtengang is neergelegd in de eerste zin van het tweede lid. Een dochtervennootschap wordt hierin ontheven van de verplichting tot publikatie van de jaarrekening onder twee voorwaarden. In de eerste plaats moeten haar financiële gegevens zijn verwerkt in een geconsolideerde of samengevoegde jaarrekening, die is gepubliceerd als onderdeel van de jaarrekening van een andere rechtspersoon; deze laatste hoeft geen besloten of naamloze vennootschap te zijn, doch kan ook b.v. de rechtsvorm van een coöperatieve vereniging hebben.

Vervolgens wordt geëist dat de moedermaatschappij zich aansprakelijk stelt voor de verbintenissen die de dochtermaatschappij zal aangaan. De aansprakelijkheid geldt niet voor verbintenissen uit de wet. De ratio van de hoofdelijke aansprakelijkheid is, dat aan hen die met de vennootschap in relatie treden, geen inzicht wordt gegeven in de financiële positie van de vennootschap. Deze ratio geldt niet voor hen wier aanspraken uit de wet – waarbij in het bijzonder moet worden gedacht aan aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad – voortvloeien. Voor de schuldeisers van de verbintenissen uit de wet behoeft het geen verschil te maken of de vennootschap haar jaarrekening al dan niet heeft openbaar gemaakt.

Het is voorts naar de mening van de ondergetekende het meest doelmatig de moedermaatschappij – en niet alle tot het concern behorende maatschappijen onderling – aansprakelijk te stellen, omdat de moedermaatschappij de geconsolideerde of samengevoegde balans publiceert, en tevens rechtstreeks of indirect (de meerderheid van) de aandelen der dochtermaatschappijen houdt, zodat hun vermogen geheel of grotendeels haar toekomt.

Opgemerkt zij dat een soortgelijke gedachtengang ten grondslag ligt aan de §§ 322 en 325 van het Duitse Aktiengesetz inzake de „Eingliederung von Aktiengesellschaften”.

In de tweede zin van het eerste lid wordt voor het geval van de samengevoegde jaarrekening nog een alternatieve moge-

lijkheid gegeven. In een zodanige jaarrekening zijn de gegevens beperkt tot die der „werkmaatschappijen”.

Het is voldoende indien in zo'n geval de mede-aansprakelijkheid naar de top van *deze* maatschappijen wordt verlegd, die op hun beurt weer rechtstreeks of indirect de aandelen der andere maatschappijen houden.

De verplichte mede-aansprakelijkheid gaat verder dan redelijkerwijs mag worden verlangd, wanneer de dochtermaatschappij haar werkterrein uitsluitend of nagenoeg uitsluitend buiten Nederland heeft. In het laatste geval loopt zij allerlei risico's die moeilijk zijn te overzien, met name die welke van politieke aard zijn. Mede-aansprakelijkheid van de moedermaatschappij zou in dit geval betekenen, dat deze dezelfde risico's voor haar gehele eigen vermogen zou gaan lopen, welke last veel te zwaar zou drukken. Daarbij komt dat bij een dergelijke vergaande aansprakelijkheid geen Nederlands belang is betrokken. In het derde lid wordt daarom voor dochtermaatschappijen die hun werkterrein uitsluitend of nagenoeg uitsluitend buiten Nederland hebben een uitzondering gemaakt met betrekking tot het zich hoofdelijk aansprakelijk stellen. Deze uitzondering geldt echter niet wanneer het een vennootschap betreft waarop het huidige artikel 42c van toepassing is. Deze vennootschappen zijn immers – onverschillig of zij hun werkzaamheden al dan niet buiten Nederland hebben – thans reeds verplicht tot openbaarmaking van hun jaarrekening. Het zou niet met de in dit wetsontwerp beoogde verruiming van de publikatieplicht te rijmen vallen wanneer de uitzondering van het derde lid ook voor deze gevallen zou komen te gelden. Handhaving van de publikatieplicht heeft voor deze vennootschappen ook voldoende zakelijke grond: deze vennootschappen doen immers – hetzij door het in omloop hebben van toonderstukken, hetzij door notering ter beurze, hetzij door de uitoefening van het bank- of verzekeringsbedrijf – een beroep op het vertrouwen van het belegend publiek, hetzij in Nederland, hetzij daarbuiten, en het is daarom redelijk dat zij door publikatie van hun jaarrekening inzicht geven in de grootte en samenstelling van hun vermogen en financiële resultaten. De criteria van het huidige artikel 42c zijn daarom in het wetsontwerp overgenomen, met dien verstande dat hetgeen artikel 42c onder *a* bepaalt omtrent vennootschappen die tot f 50 000 aandelen aan toonder kunnen uitgeven dan wel tot f 50 000 aandelen of certificaten aan toonder hebben uitstaan, wordt verruimd tot alle gevallen waarin een vennootschap aandelen aan toonder kan uitgeven dan wel aandelen of certificaten aan toonder heeft uitstaan. Vgl. artikel 2 lid 2 onder *a* en *b* van de Eerste Richtlijn van de Europese Gemeenschappen tot coördinatie van het vennootschapsrecht, alwaar als kenmerken van de „besloten naamloze vennootschap” eveneens worden genoemd het niet kunnen uitgeven van aandelen aan toonder en het niet in omloop zijn van certificaten aan toonder van aandelen op naam.

Het vierde lid regelt op welke wijze de mede-aansprakelijkheid ontstaat, nl. door nederlegging van een daartoe strekkende verklaring ten kantore van het handelsregister, opdat ieder die met de dochtervennootschap te maken krijgt, daarvan kan kennis nemen.

De eerste zin van het vijfde lid bepaalt dat de moedermaatschappij haar verklaring van mede-aansprakelijkheid slechts kan intrekken door een uitdrukkelijke publikatie dat zij niet langer daardoor gebonden wil zijn. Ten slotte wordt in de tweede zin van het vijfde lid aangegeven welke werking de intrekking van de verklaring van mede-aansprakelijkheid heeft. Het uitgangspunt daarbij is, dat degenen die in goed vertrouwen op de mede-aansprakelijkheid een rechtsbetrekking met de dochtermaatschappij aangingen, niet voor de onaangename verrassing van het wegvalen van die mede-aansprakelijkheid mogen worden geplaatst. Dit brengt mede, dat de mede-aansprakelijkheid slechts vervalt voor schulden uit nieuwe rechtsbetrekkingen. In het ontwerp is dit gepreciseerd door uit te gaan van het tijdstip waarop aan de moedermaatschappij een beroep op haar mededeling van de intrekking tegen crediteuren van de dochtermaatschappij toekomt. Dit tijdstip wordt bepaald door artikel 31 Handelsre-

gisterwet: zolang een voorgeschreven opgaaf van enig feit bij het handelsregister niet is gedaan, kan degene die daartoe gehouden is, zich niet op dat feit beroepen tegenover derden die te goeder trouw verklaren dat het hun onbekend is. Thans geldt derhalve de regel dat de moedermaatschappij zich op de intrekking van haar verklaring tot mede-aansprakelijkheid onmiddellijk vanaf de nederlegging der mededeling van intrekking kan beroepen. In dit stelsel brengt de Eerste Richtlijn van de Europese Economische Gemeenschap verandering. De nationale wet, in casu de Handelsregisterwet, zal moeten gaan bepalen dat in een publikatieblad mededeling van bepaalde gegevens uit het handelsregister zal moeten geschieden (art. 3 lid 4), en in aansluiting daaraan bepaalt artikel 3, lid 5 van de richtlijn: „De akten en gegevens kunnen door de vennootschap niet dan na de in lid 4 bedoelde bekendmaking aan derden worden tegengeworpen, tenzij de vennootschap aantoonde dat deze derden er kennis van droegen; evenwel kunnen deze akten en gegevens met betrekking tot handelingen die zijn verricht vóór de zestiende dag volgende op die van deze bekendmaking niet worden tegengeworpen aan derden die aantonen dat zij er onmogelijk kennis van hebben kunnen dragen.” In de tekst is rekening gehouden met de wijziging die artikel 31 Handelsregisterwet in verband hiermee zal moeten ondergaan (vgl. voor die wijziging het wetsontwerp tot aanpassing van de Nederlandse wetgeving aan de Eerste Richtlijn).

Is de besloten vennootschap een dochtervennootschap van een N.V. dan is voor de vrijstelling van artikel 42c, tweede lid, nodig, dat een geconsolideerde jaarrekening waarin de jaarrekening van de besloten vennootschap is verwerkt ten kantore van het handelsregister wordt neergelegd. Is de besloten vennootschap een dochtervennootschap van een andere besloten vennootschap, dan is voor de vrijstelling – naast de eis van de hoofdelijke aansprakelijkstelling – voldoende, dat overeenkomstig artikel 57v, eerste lid, de geconsolideerde balans en toelichting (dus niet de winst- en verliesrekening) ten kantore van het handelsregister wordt neergelegd. Voor de naamloze vennootschap die een dochtervennootschap is van een besloten vennootschap, zal de vrijstelling slechts gelden indien niet wordt volstaan met publikatie van een geconsolideerde balans met toelichting, doch de geconsolideerde jaarrekening in haar geheel ten kantore van het handelsregister wordt neergelegd. Indien immers in zulk een geval niet de geconsolideerde jaarrekening in haar geheel wordt neergelegd is niet voldaan aan het in artikel 42c tweede lid, gestelde vereiste.

F. Voorgesteld wordt het eerste lid van artikel 46b te schrappen. Er zijn geen termen aanwezig om de aandeelhouder van de naamloze vennootschap die geen toonderaandelen kent de bevoegdheid te onthouden met rechterlijke tussenkomst bijeenroeping van de algemene vergadering te kunnen bereiken. Ongemerkt zij dat ook in het nieuwe B.W. een bepaling in de trant van artikel 46b, eerste lid, niet is overgenomen.

Het tweede lid van artikel 46b maakt het mogelijk dat bij naamloze vennootschappen wier statuten aandelen aan toonder niet toelaten besluitvorming op andere wijze dan in een bijeenkomst plaatsvindt. Een bezwaar tegen de geldende regeling is echter, dat een aandeelhouder, die het niet eens is met een bestuursvoorstel, geen gelegenheid heeft zijn argumenten in een vergadering voor te dragen. Alleen wanneer het voorstel eenstemming door alle aandeelhouders wordt aanvaard, doet het bezwaar van het ontbreken van de mogelijkheid tot debat zich niet gevoelen. Voorgesteld wordt daarom de besluitvorming buiten bijeenkomst alleen toe te laten bij unanimité. Voorts wordt voorgesteld in de nieuwe tekst de eis te stellen dat de stemmen schriftelijk worden uitgebracht: onder „schriftelijk” valt ook een telegram of telexbericht. Deze eis wordt thans reeds gesteld bij het verlenen van de verklaring van geen bezwaar op statutaire bepalingen waarin deze materie wordt geregeld (vgl. de Richtlijnen voor het beoordelen van oprichtingen en van statutenwijzigingen van naamloze vennootschappen”, § 40). In verband met het voorgaande en ook omdat de tekst van het huidige tweede lid van artikel 46b aan duidelijk-

heid te wensen overlaat, wordt een geheel nieuwe redactie voorgesteld.

G. Zoals hiervoor onder C (wijziging van artikel 42a) al werd vermeld, zal de controle bij elke naamloze vennootschap door een registeraccountant moeten geschieden. Indien de algemene vergadering van aandeelhouders niet tot benoeming overgaat, is het wenselijk dat de plicht daartoe komt te rusten op commissarissen. Aldus het voorgestelde nieuwe artikel 51b. Hierbij wordt rekening gehouden met de wijzigingen welke in dit artikel reeds worden aangebracht in het wetsontwerp jaarrekening. Tevens is de redactie van het eerste lid wat vereenvoudigd.

Artikel III (Strafsanctie).

De strafbepaling sluit aan bij artikel 43 van het wetsontwerp jaarrekening zoals gewijzigd bij de tweede nota van wijzigingen, d.d. 13 oktober 1969 (Tweede Kamer, zitting 1969-1970, wetsontwerp 9595, nr. 9). Achtereenvolgens worden genoemd bepalingen die aan de N.V. en de B.V. gemeenschappelijk zijn, bepalingen die alleen de N.V. betreffen en bepalingen die alleen voor de B.V. gelden.

Artikel IV (inwerkingtredingsbepaling).

De wet treedt in beginsel in werking op een bij Koninklijk besluit te bepalen tijdstip. Niettemin worden in artikel IV enkele voorzieningen getroffen omtrent de inwerkingtreding van afzonderlijke artikelen.

Aan de bestaande naamloze vennootschappen moet een redelijke termijn worden gelaten om zich omtrent de omzetting in de rechtsvorm van de besloten vennootschap te beraden. Om die reden is in het tweede lid bepaald, dat de wijziging van artikel 42c en de daarmee samenhangende wijzigingen van de artikelen 42a, 42b en 51b eerst in werking treden achttien maanden na het in werking treden van de overige bepalingen van de wet.

Dezelfde termijn is aangehouden voor de schrapping van artikel 46b, teneinde de naamloze vennootschappen die een statutaire voorziening als bedoeld in dat artikel kennen, in de gelegenheid te stellen hun statuten aan de wet aan te passen; indien een naamloze vennootschap in gebreke blijft haar statuten aan te passen, zal niettemin na deze achttien maanden de statutaire voorziening haar kracht verliezen, omdat zij in strijd is met de wet.

Een bijzondere regeling is getroffen met betrekking tot het tijdstip waarop de verplichting tot publikatie van de accountantsverklaring ten aanzien van de balans en de winst- en

verliesrekening, respectievelijk de balans alleen, van de besloten vennootschap in werking kan treden. Hierbij is met het volgende rekening gehouden. Invoering van de verplichting tot publikatie van de balans van de besloten vennootschap zal volgens het wetsontwerp gepaard gaan met verplichte controle door een registeraccountant. Het is niet onwaarschijnlijk, dat een niet onbelangrijk aantal besloten vennootschappen waarvoor de publikatieplicht zal gaan gelden, momenteel hun jaarrekening niet door een registeraccountant doet controleren. Een vrij ruime overgangstermijn lijkt nodig om de betrokken vennootschappen gelegenheid te geven een registeraccountant in te schakelen en om voor de registeraccountants deze uitbreiding van werkzaamheden mogelijk te maken. Bedacht moet hierbij worden, dat ook reeds een niet onbelangrijke uitbreiding van werkzaamheden voor de registeraccountants zal voortvloeien uit de regeling in het wetsontwerp welke meebrengt dat iedere n.v. de controle door een registeraccountant moet doen verrichten.

Bij de openbaarmaking van de verklaring van de accountant is het voor de vennootschappen uiteraard van belang dat de verklaring de juistheid van de balans bevestigt. Rekening moet echter worden gehouden met de mogelijkheid, zo niet de waarschijnlijkheid, dat de administratie van een aantal vennootschappen momenteel niet aan zodanige eisen voldoet, dat de accountant een positieve verklaring, althans een positieve verklaring zonder voorbehoud kan geven. Het verdient naar het oordeel van de ondergetekende aanbeveling, dat aan de besloten vennootschappen een voldoende termijn wordt gegeven om hun administratie zodanig in te richten, dat een positieve verklaring van de accountant kan worden verkregen.

In het derde lid van artikel IV wordt dit aldus opgelost dat de verplichte openbaarmaking van de accountantsverklaring intreedt na een overgangperiode van drie jaren, terwijl de verplichte accountantscontrole zelve na twee jaren ingaat.

Het vierde lid regelt voor welke boekjaren van een naamloze vennootschap of een besloten vennootschap de verplichte controle door een registeraccountant en de publikatieplicht gelden. Beslissend is de datum van het einde van het boekjaar.

Volgens het vijfde lid treedt artikel III – de strafbepaling – niet in werking voordat de artikelen die van een sanctie voorzien worden zelf in werking zijn getreden.

De Minister van Justitie,
C. H. F. POLAK.